

● حاشیه شرح الارشاد / فقه / عربی

hāšiyat-u š.-il iršād

گیلانی، محمد شفیع بن محمد سعید، ق ۱۳
gīlānī, mohammad šafi' ebn-e mohammad sa'id (- 13c)

رشت؛ جمعیت نشر فرهنگ؛ شماره نسخه: ۷۲۲

آغاز: بسمله ... اما بعد فبقول ابن محمد سعید محمد شفیع عفی الله عنه اتی اشرف فی الجزء الثانی من الحاشیه یعنی اردت تعلیقها علی شرح الارشاد لاستادنا المرتضی؛ **انجام**: و اما التعلیل فهو منصوص اقوی من المفهوم كما لا یخفی فبقدم علی العموم.
خط: نستعلیق، بی کاه، تا: قرن ۱۳؛ ۱۹۱ص، قطع، ربعی [رشت و همدان: ف - ۱۱۱۱]

● حاشیه شرح الازهریه فی علم العربیه / نحو / عربی

hāšiyat-u š.-il azharīyya fī 'ilm-il 'arabiyya

شنوائی، ابوبکر بن اسماعیل، ۹۵۹ - ۱۰۱۹ قمری
šenavā'ī, ābū-bakr ebn-e esmā'il (1552 - 1611)
وابسته به: شرح المقدمة الازهریه فی علم العربیه؛ ازهری، خالد بن عبدالله (۸۳۸-۹۰۵ق)

حاشیه ای است با عناوین «قوله، قوله» بر «شرح الازهریه فی علم العربیه» خالد بن عبدالله ازهری.

دامغان؛ قمر بنی هاشم؛ شماره نسخه: ۸۶

آغاز: الحمد لله علی کل حال حمداً كثيراً طیباً كما یلیق بالجلال و یتوجب خواص الاقبال؛ **انجام**: محمد بدر التمام و مسك الختام و آله و صحبه مصابیح الظلام و صلّی الله علیه سیدنا محمد و آله و صحبه و سلم تسلیماً كثيراً الی یوم الدین.
خط: نسخ، بی کاه، تا: پنجشنبه ۳ جمادی الثانی ۱۱۳۲ق؛ مصحح؛ مهر: «لا اله الا الله الملك الحق المبین عبده محمد تقی» (مریخ)؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۸۱گ، مختلف السطر، اندازه: ۱۵×۲۰سم [ف مخ: - ۷۱]

● حاشیه شرح الاسباب و العلامات / طب / عربی

hāšiyat-u š.-il asbāb wa-l 'alāmāt

رکن الدین

rokn-od-dīn

وابسته به: شرح الاسباب و العلامات = شرح نفیسی؛ نفیس کرمانی، نفیس بن عوض (-۱۸۴۲)
اهدا به: علاء الدین احمد ارمان
حاشیه رکن الدین بر شرح برهان الدین نفیس بن عوض بن حکیم کرمانی بر «الاسباب و العلامات» سمرقندی نجیب الدین محمد (-۱۶۱۸ق). در دیباچه می گوید که من پس از فرا گرفتن هنر پزشکی از بزرگان فرزنانگان به شهری افتادم که پزشکان آنجا سخت

اتنی عشریه متعلق به صاحب معالم حسن بن زین الدین عاملی (۱۰۱۱ق) است. اما نام شرح و حاشیه و مؤلفان آنها شناخته شده نیست.

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۳۸۸۳/۱

آغاز: الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی اشرف الانبیاء والمرسلین محمد و عترته الطاهرین قوله انما ابتدا لامصنفون فی با بسمله فی اول کلامه تیمنا بها و اقتداء بکلام العزیز اذهی هو فی اوایل السوره و اقتداء بطریقه المصنفین مصافاً للحدیث المأثور النبوی علی الصادع به الصلوة و اسلام؛ **انجام**: قوله مجاز لما لم یکن بواحدة من هذه الصلوة الثلث وقت معین محدود لم یکن لها اداء وقضاء فلو اطلق القضاء علیها فانما هو بالمجاز لمشابهة الصلوات التي وقتها محمد و فلو لم یصل علی الجنابة مثلاً حت وضعت فی القبر فا طلاق القضاء علیها انما هو المجاز و کذا البواقی والحمد لله كما هو اهله والصلوة علی نبيه محمد و آله الطاهرین
خط: نستعلیق، کاه: محمد بن حسین ملقب به باقر جریادقانی، تا: ۱۰ ربیع الاول ۱۰۱۸ق؛ جلد: تیماج سرخ، ۲۴گ (۱-۲۴پ)، ۱۹ سطر [ف: ۳۷ - ۴۵۹]

● حاشیه شرح الاربعین / شرح حدیث - عربی

hāšiyat-u š.-il arba'īn

مدابغی، حسن بن علی، - ۱۱۷۰ قمری

madābeqī, hasan ebn-e 'alī (- 1757)

حاشیه ای است بر «شرح» احمد بن حجر هیثمی (- ۹۷۴ق) بر «الاربعین» محیی الدین یحیی بن شرف نووی شافعی (- ۷۷۶ق). چهل حدیث است، در موضوع های گوناگون، بیرون کشیده از کتاب های معتبر که بعدها کسانی بر آن شرح ها نگاشته اند.
[حاجی خلیفه ۵۹/۱ «الاربعین النووی»؛ کحاله، ۲۴۸/۳ «حسن المدابغی»؛ زرکلی ۲۰۵/۲ «المدابغی»]

تهران؛ دائرة المعارف؛ شماره نسخه: ۱۱۰۴

آغاز: حمداً لمن شرفنا علی سائر الامم برسالة من خصه بجوامع الکلم ... اما بعد، فهذه حواشی مفیده و تقارير عديدة تسر الناظرین علی شرح العلامة ابن حجر؛ **انجام**: الحدیث الثانی و الاربعون، قوله یا ابن آدم ... معناه و ان منکم و الله الاوردھا. انتهى. و هذا آخر ما یسرالله تحصیله علی حسب الامکان. و الحمد لله و صلّی الله علی سیدنا.

گزارش ۴۲ حدیث را در بردارد. با سریندهای «قوله»؛ خط: نسخ تحریری، کاه: عیسی بن شیخ محمد طیب، تا: ۱۱۸۰ق؛ مقابله شده در پاوه در ۱۱۸۶ق؛ کاغذ: نخودی، جلد: تیماج قهوه ای، ۱۷۱گ، ۱۹ سطر (۱۷×۹)، اندازه: ۲۱×۱۶/۵سم [ف: ۲ - ۸۰]

← حاشیه شرح الارشاد ← حاشیه مجمع الفائدة و البرهان

وابسته به: الخلاصة في النحو = الفية ابن مالك = الالفية في النحو؛ ابن مالك، محمد بن عبدالله (٤٠٩-٤٧٢).

تاریخ تألیف: دوشنبه ۲۷ رمضان ۸۸۶ق

تجزیه و ترکیب کردن متون معتبر جزو رسوم گذشته است و برای تمرین قواعد دستوری زبان به کار گرفته می شده است، در این کتاب «الفیه ابن مالک» تجزیه و ترکیب شده است و از این رو آن را «ترکیب خالد» نیز می نامند. به گفته مؤلف چون شارح الفیه ابن مالک نتوانسته به خوبی از عهده شرح الفیه بر بیاید وی این رساله را در بیان اعراب، شرح غرایب لغات و ضبط صحیح لغات مشکله الفیه تألیف کرده است.

آغاز: بسمله يقول العبد الفقير الى عفو ربه الغني خالد ابن عبدالله الازهری ... الحمد لله الذي رفع قدر من اعراب بالشهادتين و نصب الدليل على وجود ذاته ... فان معرفة الاعراب من الواجبات التي لا بد لكل طالب العلم

انجام: و لعله مثل برره و على كل تقدير فالخيرة نعت ثان لصحبه لا للمتخين خلافا للكمودي و هذا آخر ما اردنا جمعه في هذا المختصر و الحمد لله على اتمامه و وافق الفراغ منه في يوم الاثنين المبارك السابع و العشرين من شهر رمضان المعظم قدره و حرمة سنة ست و ثمانين و ثمانمائة و من اعجب لي ... حين فرغت من مسودته قارن ذلك اذان المؤذن لصلاة الظهر فرجوت ان يكون مقبولا عند الله ...

چاپ: مصر، ۱۳۷۰ق؛ تهران، سنگی، بی ناشر، ۱۲۷۶ق؛ ایران، سنگی، ۱۲۶۴، جیبی

[دنا ۳۱۸-۳۱۶/۳ (۱۷۳ نسخه)؛ کشف الظنون ۱۵۴/۱ و ۴۸۳/۱ هدیة العارفين ۳۴۳/۵ و ۳۴۴؛ فهرست مخطوطات دالکتب قاهره، فواد سید: ۱۸۲/۱؛ معجم المطبوعات، سرکيس: ۸۱۲/۱؛ مکتبه امير المومنين ۲۶۸/۱؛ مشار عربی ص [۱۸۲]

۱. همدان؛ بحر الفضائل؛ شماره نسخه: ۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۰ یا ۱۱؛ محشی، یادداشت خرید و خط «خليفه زاده مازندرانی محمد باقر»؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: مقوایی کرباس، ۲۱۹ گ، ۱۷ سطر (۱۴×۶/۵)، اندازه: ۱۸/۵×۱۲ سم [رشت و همدان: ف- ۱۶۶۳]

۲. اصفهان؛ عمومی اصفهان (فرهنگ سابق)؛ شماره نسخه: ۳۱۸۵

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام (یک صفحه)؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: ساغری مشکي، ۴۱۰ ص، ۱۸ سطر (۱۴×۷)، اندازه: ۱۹×۱۲ سم [ف- ۱-۲۰۹]

۳. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۷۵۹۷

آغاز: برابر؛ انجام: لو لا ان هدانا الله الملك الوهاب و صلى الله على سدا محمد و آله و صحبه و سلم صلاة و سلاما دائمين الى يوم الدين.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ در اول نسخه نوشته ای به تاریخ ۹۸۵ق؛ تملک: مصطفی شهیر به حسین، احمد عبدالقادر موصلی،

وابسته به: التحصيص في بيان موجبات تمحصيص ذنوب المؤمنين؛ ابن همام، محمد بن همام (۲۳۶-)

تلخیصی است از التحصيص منسوب به محمد بن ابی بکر بن همام بن سهیل.

[دنا ۳۱۴/۳]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۸۲۵/۱۷

خط: نستعلیق تحریری، کا: قباد بن شهقباد مهرانی، تا: ۹۴۸ق؛ ۳ گ (۲۷۳ر- ۲۷۵پ) [مختصر ف: - ۲۰۵]

● تمدن اسلام / قانون / فارسی

tamaddon-e eslām

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۳۸۸۶

آغاز: بسمله، بدایع حمد و ثنا و جوامع شکر و سپاس در؛ انجام: امید که در نظر ارباب دانش و بییش مطبوع افتادنش سنه ۱۳۴۵ هجری (کذا) خط: نسخ، بی کا، بی تا [زبانه]

← تمرنامه < تیمور نامه

● تمرین الرائض في حساب القيراط في الفرائض / فقه

عربی

tamrīn-ur rā'iḍ fī ḥisāb-il qīrāṭ fī-l farā'iḍ

ابن طولون، محمد بن علی، ۸۸۸ - ۹۵۳ قمری
ebn-e tūlūn, mohammad ebn-e 'alī (1484 - 1547)

رساله ای است در قوانین ارث.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۳۴۴/۱ عکسی

آغاز: بسمله. الحمد لله الذي لا راد لما حكم و الصلوة على سيدنا محمد و آله و صحبه و سلم و بعد فهذا تعليق سميته تمرين الرائض في حساب القيراط في الفرائض و هو اذا اردنا معرفة القيراط في مسألة؛ انجام: قيراطاً فالعمل صحيح و الا فاعده فالخطا منك لا من القاعدة.

نسخه اصل: کتابخانه چستریتی ش ۳۸۴۷؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ ۲۳ سطر [عکسی ف: ۴-۸۸]

● تمرین الطلاب في صناعة الاعراب = ترکیب خالد

= ترکیب الالفية / نحو / عربی

tamrīn-uṭ ṭullāb fī ṣanā'at-il a'rāb = tarkīb-u xālid = tarkīb-ul alfīya

ازهری، خالد بن عبدالله، ۸۳۸ - ۹۰۵ قمری
azharī, xāled ebn-e 'abd-ol-lāh (1435 - 1500)

فرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛ جلد نهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276247

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۱/۲۰۱۲

تالیف نموده است.

انجام: لیكون ه ر مطالع ه او ه ح مطالع ه ی
[دنا ۲۲۹/۴؛ الذریعة ۶: ۳۴]

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۶۵۱۰

آغاز: نحمدک یا من رفع سطوح السموات بلا عمد و جعلها سبعا شدادا و حفص مهاد بسیط الغبراء بلا مدد و نصب فیها الجبال اوتادا؛ **انجام:** ... و ان تلزم بمساوات زاویه ب م ک الخارجة لزاویه ب ج ک الداخلة المقابلة توازی خطی ب م ب ح المتقاطعين فهذا ما دعدنا ذكره و الله لموفق.

خط: نستعلیق کم نقطه، بی کا، تا: قرن ۹؛ با اشکال هندسی، یادداشتی در زاویه قائمه مسطحه به نقل از محمد خفری و به خط فتجانی که از خفری با عنوان «استاد علامه مد ظله» تعبیر کرده، حواشی از همان فتجانی مذکور، در دو برگ پایانی شکل سوم از مقاله سوم از «تحریر اقلیدس» با توضیحی از فتجانی مذکور؛ تملک: عبدالوهاب بن کمال الدین حسین، عبدالغفار بن کمال الدین حسین؛ جلد: تیماج قرمز، ۶۱ گگ، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۷/۵×۱۳/۵ [ف: ۲۰-۸۶]

● حاشیه شرح اصول اقلیدس / ریاضیات / عربی

hāshiyat-u š. i usūl-i uqlīdīs

حاشیه بر شرح شکل پانزدهم اصول اقلیدس.

تهران؛ مروی؛ شماره نسخه: ۸۰۰/۱۴

بی کا، تا: با تاریخ ۱۰۹۸ق؛ قطع: خشتی [ف: ۳۰۹-]

● حاشیه شرح اکر مانالوس = حاشیه تحریر الاکر

مانالوس / ریاضیات / عربی

hāshiyat-u š. i ukar-i mānālāws = hāshiyat-u taḥrīr-il ukar-i mānālāws

یزدی، محمد باقر بن زین العابدین، ق ۱۱ قمری yazdī, mohammad bāqer ebn-e zayn-ol-'ābedīn (- 17c)

وابسته به: تحریر اکر مانالوس = تحریر متوسطات = تحریر مانالوس فی الاشکال الکرویة = تحریر الکرة مانالوس؛ نصیرالدین طوسی، محمد بن محمد (۵۹۷-۶۷۲)

اصل از منلائوس اسکندرانی (حوالی ۱۰۰ میلادی) است در کرویات و تحریر از خواجه طوسی و حواشی از ملامحمد باقر بن محمد حسین بن محمد باقر بن زین العابدین یزدی از مشایخ و استادان شیخ بهائی و صاحب شرح خلاصة الحساب و مطالع الانوار و عیون الحساب، که آن را برای فرزندش محمد حسین نگاشته و پس از فراغ آن را مذیل به ذیلی از تعلیقات خود بر اکر تاوذوسیوس کرده است. (غلامعلی عرفانیان)

آغاز: بسمله: بعد حمد الله سبحانه على افاضة نواله و الصلوة على نبيه محمد و آله يقول الفقير الى رحمة ربه الابدی محمد باقر بن زین العابدین

۱. تهران؛ نوربخش؛ شماره نسخه: ۲۶۷
آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد نصیر بن شمس الدین میبدی، تا: ۲۰ رمضان ۱۰۸۶ق؛ مهر محمد بن فضل الله حسینی؛ تملک: قطب الدین بن محمد نصیر طباطبائی؛ کاغذ: ایرانی، جلد: تیماج مشکی، ۲۰۲ص، ۱۹ سطر، اندازه: ۱۰×۱۹سم [ف: ۲-۱۴]

۲. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۶۷۷/۱

آغاز: برابر؛ انجام: اقول امراد جیب ره و کذا المراد بقوله آورده جیب ره

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: تیماج قهوه‌ای، ۸۴گگ (۳پ - ۸۶ر)، ۲۱ سطر، اندازه: ۱۱/۲×۱۷/۳سم [مختصر ف: ۲۶۸]

۳. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۲۰۶۱/۱

آغاز و انجام: برابر

خط: نستعلیق، کا: محمد بیگ بن عبدالغنی، تا: سه شنبه ۳ رجب ۱۱۰۱ق، جا: اصفهان؛ کاغذ: سفید آهار مهره، جلد: تیماج، ۲۵

سطر، اندازه: ۱۰/۵×۲۲/۳سم [ف: ۱۰-۲۱۰]

۴. تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۷۱

آغاز: کل مربع فرد فرعه یکون عددا زوجا

خط: شکسته، بی کا، بی تا؛ افتادگی: انجام؛ ۶۲گگ، ۱۷ سطر، اندازه: ۱۳×۷سم [ف: ۲-۹۳]

● حاشیه شرح الأجرومية / نحو / عربی

hāshiyat-u š. -il ājurrūmiyya

عامری، عبدالرحمن بن محمد، ق ۱۲ قمری

'āmerī, 'abd-or-rahmān ebn-e mohammad (- 18c)

وابسته به: شرح الأجرومية؛ ازهری، خالد بن عبدالله (۸۳۸-۹۰۵ق) تاریخ تألیف: سه شنبه ۱۸ محرم ۱۱۰۷ق

متن از ابن آجروم ابو عبدالله محمد صنهاجی است و شرح از شیخ خالد ازهری.

تهران؛ مطالعات فرهنگی؛ شماره نسخه: ۱۷۹۸

آغاز: حمد المن متنن الناجین نحو بابه

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ خواننده شده در ۱۱۵۴ [نشریه: ۱۱- ۱۹۹]

● حاشیه شرح الاثنی عشریة / فقه - عربی

hāshiyat-u š. -il itnā 'ašariyya

وابسته به: الاثنی عشریة فی الصلاة؛ عاملی، حسن بن زین الدین (۹۵۹-۱۰۱۱)

حاشیه کوتاهی است بر «شرح اثنی عشریه» در فقه امامیه. گویا این

فرستگان نسخه های خطی ایران (فخفا)؛ جلد یازدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276249

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

ابن هشام را به قول خود او تفسیر و تبیین نماید تا منظور و مرام او همه وقت معلوم باشد، ۳. شواهد را در صورتی که شارح الفیه فقط به ذکر مصارح اکتفا نموده تکمیل و از آن طرف حتی الامکان قائلین آنها را نیز معین کند، ۵. الفاظ غریب را با ذکر جمیع معانی آنها ضبط نماید تا مبانی این گونه الفاظ محفوظ و از تحریف و تصحیف مصون بماند، ۶. شرح خود را با متن الفیه مطابقت نماید تا معرفت بر شرح هر کدام از مباحث به خوبی حاصل شود، ۷. دلایل و براهین مخالفین را بیان نموده علت ترجیح قولی را بر سایر اقوال شرح دهد، ۸. علل احکام و ادله غالب مواضع را ذکر کند تا در ذهن راسخ شود، ۹. کلام مصنف اگر در مواردی متناقض به نظر بیاید موردی اختیار شود که محل وثوق و طرف اعتماد باشد، ۱۰. مواضعی که محل اعتماد ابن هشام بوده هر چند از مباحث مربوط به او باشد از ناحیه شارح بیان شود تا معلوم باشد که این مواضع مربوط به مصنف است.

آغاز: بسمه قال الشيخ الامام العالم العلامة وحيد دهره و فريد عصره زين الدين خالد بن عبدالله الازهرى الحمد لله الملهم لتحميمه حمدا موافيا لنعمه مكافيا لمزيدة
انجام: و القياس الاجل بالادغام و الحمد لله الذى هدانا لهذا و ما كنا لنهتدى لولا ان هدانا الله جعله خالصا لوجهه موجبا للفوز لديه بمنه و كرمه.

چاپ: طهران، سنگی، ۱۳۱۰ق، رحلی؛ تهران، ۱۲۸۴ق؛ بولاق، ۱۲۹۴ق با حاشیه یاسین علیمی در دو جلد؛ ازهریه، ۱۳۲۵ق [کشف الظنون ۲۹۳/۳ و ۱۵۴/۱؛ قاهره فؤاد سید ۱۶۰/۱؛ مشار عربی ۱۸۷؛ مکتبه امیرالمومنین ۲۲۶/۱؛ الاوقاف العامة موصل ۱۲۱/۴؛ دنا ۵/۳ (۶۳ نسخه)]

۱. تبریز؛ نخجوانی، حسین؛ شماره نسخه: ۱۸

بی کا، تا: جمعه ۲۵ شعبان ۹۷۹ق [نشریه: ۴-۳۳۹]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۹۸۳۳

آغاز و انجام: برابر

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد ابوصیری ازهری، تا: یکشنبه ۲۹ محرم ۹۸۴ق؛ واقف: خان بابامشار، اردیبهشت ۱۳۴۶؛ کاغذ: حنایی، جلد: تیماج مشکى، ۳۱۵گگ، ۳۵ سطر (۲۰/۲×۱۲/۲)، اندازه: ۱۸×۲۷سم [ف: ۱۲-۴۷]

۳. قم؛ موعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۷۳۴

آغاز: هذا باب الاضافة و هى لغة مطلق الاسناد قال امرؤ القيس فلما دخلناه اضفنا طهورنا الى كل حارى حديد مشطب يريد لما دخلنا هذا البيت؛ انجام: مقصوداً لها المبالغة كمعطر للكثير العطر فسوى بينهما فى التصحيح و قد يقال ...

جلد ۲؛ خط: نسخ، بی کا، تا: اوایل قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام، مصحح، محشی، یادداشت سید عبد القادر بن شیخ محمد سلطان به سال ۱۲۴۳ق، یادداشت عبد الرحمن بن حاج برکات حلبی به سال ۱۲۴۵ق؛ کاغذ: شرقی، جلد: تیماج مشکى با ترنج و سرترنج،

فروع صوادى الدين بمدار شموله ... و بعد فيقول العبد الغريب عبدالله الملقب بالليبي ان اللاحق بالبحث و الالتماس ما يحتاج اليه جميع اصناف الناس ... و مما صنف فيه التنفيح و التوضيح احق بان يتداول فى النوادى و اليق بان يتناول عليه الهوادى و التلويح ... فاذن الى ... مؤدبى ... عبدالحكيم بن شيخ شمس الدين ... ان اذلل ما فيه من الصعاب ... و سمية «با التصريح بغوامض التلويح» ... قله او تضمين للقوم؛ انجام: اذا المراد ثبوت العجز عن اداء الاصل و وجوب القيمة ابتداء و هو دليل اصالة البدل و لايجرى فى جميع صورة القضاء.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱ یا اوائل قرن ۱۲؛ کاغذ: اصفهانی، جلد: تیماج آلبالویی، ۸۵۰ص، ۱۷ سطر (۱۵×۷)، اندازه: ۱۳×۲۳سم [ف: ۱-۲۰۴]

● التصريح بمضمون التوضيح = شرح اوضح المسالك

نحو / عربی

at-taṣrīḥ bi-maḍmūn-it tawḍīḥ = š.-u awḍaḥ-il masālik

ازهری، خالد بن عبدالله، ۸۳۸ - ۹۰۵ قمری

azharī, xāled ebn-e 'abd-ol-lāh (1435 - 1500)

وابسته به: اوضح المسالك الى الفية ابن مالك = التوضيح = شرح ألفتیه؛ ابن هشام، عبدالله بن يوسف (۷۰۸-۷۶۱ق) تاریخ تألیف: روز عرفه ۸ ذیحجه ۸۹۶ق

شیخ جمال الدین ابی عبدالله محمد بن عبدالله طائی معروف به ابن مالک نحوی (-۶۷۲ق) هزار بیت شعر در نحو سروده است که بنام «الفیه» مشهور است. به علت جامعیت این ابیات و اشتغال آن بر تمام مباحث و ابواب نحو، علما بر آن شروح و حواشی زیادی نگاشته‌اند از جمله جمال الدین عبدالله بن یوسف بن هشام انصاری معروف به ابن هشام نحوی (-۷۶۲ق) الفیه ابن مالک را گزارش نموده است و آن را به نام «اوضح المسالك الى الفیه ابن مالک» موسوم داشته است که به اسم «التوضیح» مشهور گشته است. بر این شرح ابن هشام، تعلیقاتی نگاشته شده است از جمله شرح شیخ خالد بن عبدالله بن ابی بکر بن محمد جرجاوی ازهری که شرحی است مزجی و مفصل که آن را به نام «التصريح بمضمون التوضيح» نامیده است. در مقدمه آن می‌گوید: «ابن هشام را درخواب دیدم به وی گفتم کتاب توضیح شما محتاج به ایضاح است تصدیق نمود و گفت بر آنم که در مشکلات آن چیزی بنگارم چون بیدار شدم خواب خود را به دوستان و دانشمندان نقل نمودم گفتند که این خود تو را اجازه‌ای است که بدین کار اشتغال جوئی با استخاره از خداوند توانا شروع به این کار نمودم و نام آن را «التصريح بمضمون التوضيح» گذاردم». این شرح علاوه بر جامعیت خالی از لطف و فصاحت هم نیست با رعایت ده شرط که شارح برای خود مقرر نموده تألیف شده است: ۱. شرح به طریق مزوج باشد تا حل ترکیبات مشکل بهتر صورت بگیرد، ۲. قول مصنف متن یعنی

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد هشتم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276246

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۱/۲۰۱۳

اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۲-۶۴۹]

بهاء الدین بن عبدالحمید الحسینی هكذا وجدنا هذه النسخة بخط ملا میرزا محمد و نقلنا عند بواسطة واحدة (من خط استادی مولی سلطان محمد سلمه الله) کذا وجد فی ظهر الخلاصة المصححة بتصحيح العالم الحسين بن الحسن العاملی المشغری و له اجازة فيها الى المولى محمد علی الكشمیری علیهما رحمة الله».

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۵۶۰۹/۲

آغاز: فائده جلیله لاید منها و قد خلا كثير من المصنفين عنها و هذه الفاظ ذكرها الفضلاء الراسخون ...

خط: نسخ، کا: محمد بن زین العابدین موسوی، تا: با تاریخ ۱۲۰۳ق؛ جلد: تیماج، ۳گگ (۵پ-۷پ)، ۲۰سطر، اندازه: ۱۱/۸×۱۷/۵سم [ف: ۴۳-۱۸۶]

● **معنی الفاظ متعارفه اطبا / طب / فارسی**

ma'nā-ye alfāz-e mota'ārafā-ye atebbā

در بیان بعضی الفاظ غریبه که متعارف اطباست.

سبزوار؛ صد و بیست و پنج نسخه؛ شماره نسخه: ۶۸/۳

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۱گگ (۳۳۳-۳۳۳پ)، اندازه: ۲۰×۳۰سم [اوراق عتیق: ۲-۳۸۸]

● **معنی الالف و اللام و ما يتعلق بها / نحو، اصول فقه / عربی**

ma'na-l alif wa-l lām wa mā yata'allaq-u bi-hā

هروی، محمد تقی بن حسینعلی، ۱۲۱۷ - ۱۲۹۹ قمری heravī, mohammad taqī ebn-e hoseyn-'alī (1803- 1882)

تاریخ تألیف: چهارشنبه ۵ ربیع الثانی ۱۲۹۹ق

در آغاز دو مقدمه است، سپس درباره انواع لام تعریف در آن بحث می شود.

آغاز: بسمله. الحمد لله رب العالمین و الصلاة علی محمد و آله المعصومین اما بعد فبقول المفتقر الى الله الغنی محمد تقی بن حسینعلی الهروی ... هذه رسالة فی تحقیق معنی الالف و اللام و ما يتعلق بها مما یلیق ذکره فی المقام

انجام: و لو فرض فلا بد من ارتکاب تکلف بعيد جدا بالنسبة الى احد الجزئین او مجموعها هذا تمام ما اردنا بیانه فی هذه الرساله التي حررنا علی العجالة و ح فلنختتمها بحمدالله و الصلوة علی نبيه لیکون ختامه مسکا و فی ذلك فلیتنافس المتنافسون ... و عترته الکرام البررة

۱. قم؛ فیضیه؛ شماره نسخه: ۱۵۵۴/۱۵

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۳؛ ۳۰گگ، اندازه: ۱۵×۲۱سم [ف: ۳-۱۰۱]

● **معنی الاطلاق و نفی الاطلاق / فلسفه / عربی**

ma'na-l itlāq wa nāfy-ul itlāq

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۱۲۷۱/۱۲

آغاز: ... فی ایها الولی الکریم نبه عن غفلتک لمعرفة حقيقة الحقایق بذات هی هی لیس هنا اطلاق و لا اطلاق الشیء و لا یقال عند ها شیء؛ انجام: فانظر الى ما یاتی فسنین کل ما تحمل طبیعتک لازیاداً و لاناقصاً حتی لاتفسد معیدتک و تهلك انشاء الله.

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۲؛ جلد: مقوایی، ۱۸ص (۴۱۲-۴۲۹)، ۱۵سطر [سنا: ف: ۲-۲۰۳]

● **معنی «اف» / لغت / عربی**

ma'nā-nī-ye «of»

ازهری، خالد بن عبدالله، ۸۳۸ - ۹۰۵ قمری

azharī, xāled ebn-e 'abd-ol-lāh (1435 - 1500)

تهران؛ مجلس؛ شماره نسخه: ۵۱۳۸/۹۱

آغاز: قال الشیخ خالد الازهری فی اف اربعون لغة ذکرها فی الارتشاف و حاصلها ان الهمزة اما ان یتكون مضمومة او مكسورة او مفتوحة؛ انجام: كحاث باث بالحاء المهملة و الباء الموحدة بعد کل منهما الف بعد ها ثاء مثله مكسورة ... من حسن طی القماش ناموب: خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ ۱گگ (۳۶۵) [ف: ۱۵-۱۷۴]

● **معنی الف / عرفان و تصوف / فارسی**

ma'nā-nī-ye alef

رساله ای به روش و طریقه حروفیه که در آن معانی حرف «الف» بیان شده است.

قم؛ مسجد اعظم؛ شماره نسخه: ۳۰۰۸/۱

آغاز: بسمله بدان ابی طالب علم یقین که الف اشار تست باسم ذات حضرت عزاسمه وجل ذكره همچنانک حضرت عزت محیط جمیع اشیاست؛ انجام: تفسیر می کنند بعضی مفسران حروف مقطعه را با اسماء صفات، پس الف محیط باشد با اسماء و صفات عدمیه و قهریه و با اسماء صفات وجودیه و لطفیه تمت

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۰؛ ۱۰جلد: تیماج، ۳گگ، ۱۷سطر، اندازه: ۱۰×۱۵سم [ف مخ: ۵-۲۰۶۳]

● **معنی الفاظ الجرح و التعديل (فائده فی) / درایه / عربی**

ma'nā alfāz-il jarḥ wa-t ta'dīl (fā'idat-un fī)

در پایان نسخه چنین نگاشته اند: «منقول من رجال الشیخ العالم

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (فنا)؛؛ جلد سی؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276268

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران ۱۳۹۰/۲۰۱۳

ف: ۱-۴۲۹

● ثمرات الاشجار / عرفان و تصوف / فارسی

samarāt-ol ašjār

دیده مرى کشمیری، محمد اعظم بن خیر الزمان، ۱۱۰۲ - ۱۱۷۹ قمری

dīde-marī kešmīrī, mohammad a'zam ebn-e xeyr-oz-zamān (1691 - 1766)

تاریخ تألیف: ۱۱۴۰ق

در احوال مشایخ قادریه و نقشبندی.

تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۸۷۹۲

بی کا، بی تا [دث. مجلس]

● ثمرات الاوراق و تسلیة العشاق / گوناگون / عربی

ṭamarāt-ul awrāq wa taslīyat-ul 'uṣṣāq

ابن حجة، تقی الدین بن علی، ۷۶۷ - ۸۳۷ قمری
ebn-e hejja, taqī-yod-dīn ebn-e 'alī (1366 - 1434)

در محاضرات. در نوادر و حکایات و اخبار ادبی.

چاپ: مطبعة الوهیب، ۱۳۰۰، ۳۲۰ص؛ در هامش المستطرف و در هامش محاضرات الادیاء راغب اصفهانی؛ قاهره، مكتبة الخانجی، محقق: محمد ابو الفضل ابراهیم، چاپ اول، ۴۹۷ص، ۱۳۹۰ق.

[الذریعة ۱۲/۵؛ دنا ۵۰۶/۳]

۱. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۱۲۶۹

خط: نسخ، کا: محمد بن محمد بن طریف حنبلی، تا: شنبه ۱۹

محرم ۱۰۵۵ق؛ تملک: عبدالوهاب غاوقجی بن مصطفی در محرم

۱۱۴۸؛ کاغذ: فستقی اسلامبولی، جلد: میشن سرخ، ۱۵۰گ، ۱۹

سطر، اندازه: ۲۰×۱۳/۷سم [ف: ۱-۱۳۹]

۲. اراک؛ دهگان؛ شماره نسخه: ۳۲۰

آغاز: «بسمله، روى عبدالله بن المبارك قال حجت الى بيت الله الحرام الى زيارة قبر» يا زدكيا التصالي من ليالينا xx الا جرى الدمع سيلا من اماقينا / و لاتذكرت ايام الشباب صفوا xx العيش نشرنا طورا و بطوننا؛ انجام: بانواع العود و العنبر و الكافور فهذا وصف ارم ذات العماد و الله أعلم

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۲ رجب ۱۱۸۲ق؛ یادداشتی از ابن محمد

شریف بدر به تاریخ ۱۹ محرم ۱۱۹۴ و مورخ ۱۷ رجب ۱۱۹۴ از

محمد اشرف البدری شرف محمد، یادداشت از علی ابن اسدالله

بن امیر عمر ابن الحطی روجدمی؛ ۱۶۸گ، ۱۷ سطر، اندازه:

[۲۱-۴۲۱]سم

۳. تهران؛ ملک؛ شماره نسخه: ۶۰۷۶

خط: نسخ، کا: اسماعیل بن حاجی محمد مقیم سمنانی، تا:

۱۲۸۸ق؛ کاغذ: فرنگی نخودی، جلد: میشن سرخ، ۱۰۵گ، ۱۸

سطر، اندازه: ۲۰×۱۵/۶سم [ف: ۱-۱۳۹]

۱. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۱۵۷۲۵/۸

آغاز: بسمه تعالی، ثمار مقالة ارسطوطاليس في تدير المنزل، الفرق بين السياسة المنزلية و السياسة المدنية مماثل للفرق بين المنزل و المدينة فالمنزل ذو رياسة و المدينة ذات رياسات كثيرة؛ انجام: عند الحاجة بل يكون عيدا فاعلم ذلك انشاء الله.

خط: نسخ، بی کا، تا: ۱۰۵۶ق؛ رکابه دار؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۴گ (۸۸-۹۱)، ۱۵ سطر، اندازه: ۲۰×۱۳سم [ف: ۴۴-۲۶]

۲. اصفهان؛ عمومی؛ شماره نسخه: ۲۸۱۳/۹

خط: نسخ، بی کا، تا: قرن ۱۱؛ قطع: ربعی [نشریه: ۴-۴۷۴]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۵۲۳/۹-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلمها ف: ۱-۷۱۰]

۳. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۸۷۶/۳-ف

نسخه اصل: کتابخانه ملی، ش ۴۱۱؛ خط: نسخ، بی کا، تا: چهارشنبه

۱۹ رجب ۱۳۰۴ق، به دستور نصیرالدوله [فیلمها ف: ۱-۷۳۸]

● الثمار البوانع على اصول جمع الجوامع / اصول فقه / عربی

عربی

at-ṭimār-ul yawāni 'alā usūl-i jam 'il jawāmi'

ازهری، خالد بن عبدالله، ۸۳۸ - ۹۰۵ قمری
azharī, xāled ebn-e 'abd-ol-lāh (1435 - 1500)

وابسته به: جمع الجوامع فی اصول الفقه؛ سبکی، عبدالوهاب بن علی (۷۲۷-۷۷۱)

تاریخ تألیف: پنجشنبه ۲۵ ربیع الاول ۹۰۰ق

شرح مزجی مفصلی است بر «جمع الجوامع» تاج الدین عبدالوهاب بن علی سبکی شافعی.

[دنا ۵۰۵/۳؛ کشف الظنون ۵۹۵/۱-۵۹۷]

قیم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۰۴۹/۱

آغاز: قال شيخنا الامام ... الحمد لله على نعمه و افضاله ... اما بعد فهذا شرح لطيف على جمع الجوامع في اصول فقه؛ انجام: المراتب في الجنة على قدر اعمالهم و على قدر فضل الله على من ... جعلنا الله منهم بفضل و منه

خط: نسخ، بی کا، تا: سه شنبه ۹ ذیحجه ۱۱۷۳ق؛ جلد: تیماج قهوه ای، ۲۶۶گ (۱-۲۶۶)، ۱۹ سطر، اندازه: ۲۲×۱۴سم

[محدث ارموی مخ: ۱-۴۷۱]

● ثمانية ابواب في ذكر الله / اخلاق / عربی

ṭamāniyat-u abwāb fi dīkr-il lāh

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۵/۱۲۲-ف

نسخه اصل: حمدیه ش ۱۴۴۷. العمل الله و التوكل عليه، الدعاء الاستعاذة، ذکر النبی، ذکر القرآن، العبادات، وصف الملك الفاضل و حسن آثاره؛ بی کا، تا: با تاریخ ۷۵۵ق؛ در هامش [فیلمها

فرستگان: نسخه های خطی ایران (فخا)؛ جلد نهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان

DIA 276247

اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۱/۲۰۱۲